

Гриценко А. В., д-р геогр. наук, проф.;

Васенко О. Г., канд. біол. наук, доц.;

Лук'янова О. О., наук. співр.

Науково-дослідна установа «Український науково-дослідний інститут екологічних проблем», м. Харків, Україна

ОСНОВНІ ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, ЩО ВИСВІТИЛИСЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДОПОВІДІ ПРО СТАН НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ У 2024 РОЦІ

Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні є щорічним аналітичним виданням, що відображає поточний стан довкілля, основні екологічні тенденції та результати реалізації природоохоронної політики.

У Національній доповіді про стан навколишнього природного середовища в Україні за 2024 рік на основі наявних відкритих даних здійснюється комплексний аналіз поточного стану та змін у сфері охорони довкілля, зокрема, атмосферного повітря, водних і земельних ресурсів, рослинного та тваринного світів, а також впливу антропогенної діяльності на довкілля за окремими секторами економіки. Окреслюються основні засади та напрямки реалізації державної екологічної політики, а також заходи, впроваджені впродовж року органами виконавчої влади та природоохоронними організаціями.

Проаналізовано стан та динаміку змін щодо забруднення атмосферного повітря, водних, земельних ресурсів, збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвитку природно-заповідного фонду та формування національної екомережі, поводження з відходами, впливу промисловості, енергетики, транспорту на стан довкілля та здоров'я населення. Висвітлено ключові напрями діяльності державних органів у сфері охорони довкілля, взаємодію з громадським сектором, розвиток екологічної освіти, а також наведено результати наукових досліджень, спрямованих на вирішення актуальних екологічних проблем і реалізацію міжнародного співробітництва.

Окрему увагу приділено впливу бойових дій на стан навколишнього середовища в Україні. В Національній доповіді за 2024 рік аналізується характер збитків та обсяги шкоди, що була заподіяна довкіллю внаслідок російської військової агресії проти

України.

Вплив війни на довкілля призвів до загострення екологічної ситуації, погіршення стану природних екосистем, зміні ландшафтів, гідрологічного режиму, хімічного та промислового забруднення, зменшення біорізноманіття.

Основною проблемою в підготовці Національної доповіді за 2024 рік є недоступність до багатьох джерел даних через введення воєнного стану в Україні та згідно Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни». В умовах воєнного стану частина інформації може бути віднесена до інформації з обмеженим доступом. Існують також проблеми зі збором та систематизацією даних, особливо на територіях, що окуповані та де ведуться бойові дії.

Матеріали для підготовки розділів Національної Доповіді за 2024 рік надали 7 міністерств, 27 державних установ, серед яких 3 академії, 2 науково-дослідні інститути.

Основні результати аналізу наданих матеріалів в Національній доповіді за 2024 рік наступні:

- згідно відомостей сайту Всесвітньої метеорологічної організації, 2024 рік виявився найтеплішим на всій планеті;
- у той же час протягом весни на території України траплялися приморозки, які негативно вплинули на урожай плодових дерев та городини;
- наявність у викидах від пересувних і стаціонарних джерел речовин з синергізмом шкідливої дії. До найбільших шкод можна віднести: влучання ракет у цистерни з хімікатами, в об'єкти нафтової та енергетичної інфраструктури або в об'єкти, що містять токсичні хімічні речовини (склади, на яких зберігаються високотоксичні відходи, промислові об'єкти). Внаслідок виникаючих пожеж у великих об'ємах виділяється чадний газ. Разом із димовими газами в атмосферне повітря попадають забруднюючі речовини та утворюються під час згоряння вуглеводневого палива канцерогенні та мутагенні сполуки.
- екологічні умови залишаються одними із головних факторів впливу на здоров'я людини;
- несприятливі метеорологічні зміни посилюють негативні впливи щодо забруднення природного середовища;
- основними джерелами забруднення атмосферного повітря у 2024 році та викидів канцерогенних газів залишаються підприємства теплоенергетики, добувної та переробної промисловості, коксохімії, сільського господарства та автотранспорту.

У 2024 році Україна продовжила активну реалізацію євроінтеграційних реформ у сфері охорони навколишнього природного середовища. Ухвалено низку нормативно-правових актів, спрямованих на гармонізацію національного законодавства з екологічними стандартами Європейського Союзу. Уряд України продовжив реалізацію євроінтеграційних екологічних реформ відповідно до зобов'язань у рамках Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, керуючись положеннями Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» та Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку». Пріоритетними напрямками природоохоронної діяльності залишаються забезпечення хімічної та біологічної безпеки, удосконалення державної системи управління відходами, розвиток механізмів оцінки впливу на довкілля та стратегічної екологічної оцінки, впровадження сучасної кліматичної та водної політики, а також запобігання промисловому забрудненню й охорона біорізноманіття.

Інформація, що подана в Національній доповіді, сприятиме підвищенню екологічної обізнаності населення, розвитку екологічної культури та формуванню стратегій сталого розвитку, орієнтованих на зниження антропогенного впливу на природні ресурси.

Попри складні умови, уряд країни у 2024 році послідовно впроваджує реформи, спрямовані на екологізацію економічних і соціальних процесів. Особлива увага приділяється виконанню загальноєвропейських стратегій щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, а також дотримання принципів відповідальності за екологічний стан України в майбутньому.